

СЕКЦІЯ 3 СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА, АДВОКАТУРА

УДК 340.142-047.44:342.56

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-5-3>

ОЦІНКА СУДОВИХ РІШЕНЬ ВИЩОЮ РАДОЮ ПРАВОСУДДЯ

Стратонов Василь Миколайович,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри національного, міжнародного права
та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
stratonov@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7548-0630

Рибалко Володимир Орестович,
кандидат юридичних наук, адвокат,
головний спеціаліст відділу з питань реалізації повноважень із питань незалежності
суддів управління забезпечення діяльності членів Вищої ради правосуддя
Секретаріату Вищої ради правосуддя
rybalkovolodymyr@gmail.com
orcid.org/0000-0001-9939-4713

Мета статті – обґрунтувати позицію, що Вища рада правосуддя для виконання своїх повноважень зобов'язана давати оцінку судовим рішенням.

Методи. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально правові методи, зокрема діалектичний, системний аналіз, теоретичне узагальнення.

Результати. Порушено одне з найбільш дискусійних питань дисциплінарної відповідальності суддів – оцінка судових рішень дисциплінарним органом. Констатовано, що чинні в Україні підстави дисциплінарної відповідальності суддів стосуються змісту судових рішень, тому автори статті закликають юридичну спільноту називати речі своїми іменами і визнати, що Вища рада правосуддя для виконання своїх повноважень зобов'язана давати оцінку судовим рішенням. Якщо наявні умисні порушення, міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності суддів не забороняють дисциплінарному органу притягувати суддів до відповідальності за винесення необґрунтованих і незаконних рішень. Аналіз законодавства країн Європейського Союзу та дисциплінарної практики штату Джорджія (США) свідчить, що країни-партнери, як і Україна, передбачають у своєму внутрішньому законодавстві підстави дисциплінарної відповідальності суддів, які зумовлюють необхідність оцінювати судові рішення.

Висновки. Запропоновано у національному процесуальному законодавстві передбачити таку підставу перегляду справи за нововиявленими обставинами, як ухвалення Вищою радою правосуддя рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку під час розгляду судової справи. Сучасний стан речей у судовій системі і рівень довіри до неї свідчать, що порушення суддею норм матеріального і процесуального права повинні бути серед підстав дисциплінарної відповідальності, а дисциплінарний орган зобов'язаний давати оцінку таким порушенням. Вища рада правосуддя має виступити ще одним із важелів стримування та протизваги між суспільством, судовою владою та іншими гілками влади. Рекомендовано Вищій раді правосуддя не використовувати у своїх процесуальних документах суперечливі твердження, що Вища рада правосуддя «не оцінює судові рішення, а оцінює спосіб, у який діяв суддя», «не оцінює судові рішення, а оцінює поведінку судді під час його винесення», «не оцінює судові рішення, а оцінює, чи вчинив суддя всі необхідні дії для правильного застосування норми права», «не уповноважена здійснювати переоцінку судового рішення».

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність суддів, підстави дисциплінарної відповідальності, оцінка судових рішень.

ASSESSMENT OF COURT DECISIONS BY THE HIGH COUNCIL OF JUSTICE

Stratonov Vasyl Mykolayovych,
 Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
 Professor at the Department of National, International Law and Law Enforcement
 Kherson State University
 stratonov@ksu.ks.ua
 orcid.org/0000-0002-7548-0630

Rybalko Volodymyr Orestovych,
 Candidate of Juridical Sciences, Attorney,
 Chief Specialist at the Department for the Exercise of Powers on Judicial Independence
 of the Department for Supporting the Activities of Members
 of the High Council of Justice
 Secretariat of the High Council of Justice
 rybalkovolodymyr@gmail.com
 orcid.org/0000-0001-9939-4713

The purpose of the article is to substantiate the position that the High Council of Justice, in order to fulfil its powers, is obliged to assess court decisions.

Methods. The methodological basis of the study is formed by general scientific and special legal methods, in particular, dialectical, systemic analysis, and theoretical generalization.

Results. The author touches upon one of the most controversial issues of disciplinary liability of judges – assessment of court decisions by a disciplinary body. It is stated that the current grounds for disciplinary liability of judges in Ukraine relate to the content of court decisions, and the authors of the article call on the legal community to call a spade a spade and recognize that the High Council of Justice is obliged to evaluate court decisions in order to fulfil its powers. If there are intentional violations, international standards of disciplinary liability of judges do not prohibit the disciplinary body from holding judges accountable for making unreasonable and illegal decisions. The analysis of the legislation of the European Union and the disciplinary practice of the state of Georgia (USA) shows that the partner countries, like Ukraine, provide in their domestic legislation the grounds for disciplinary liability of judges that necessitate the assessment of a court decision.

Conclusions. It is proposed that the national procedural legislation should provide for such a ground for reviewing a case based on newly discovered circumstances as a decision of the High Council of Justice to bring a judge to disciplinary liability for committing a disciplinary offense during the consideration of a court case. The current state of affairs in the judicial system and the level of trust in it indicate that violations of substantive and procedural law by a judge should be among the grounds for disciplinary liability, and the disciplinary body should assess such violations. The High Council of Justice should act as another lever of checks and balances between society, the judiciary and other branches of government. The author recommends that the High Council of Justice should not use in its procedural documents the contradictory statements that the High Council of Justice “does not assess a court decision but assesses the manner in which the judge acted”, “does not assess a court decision but assesses the judge’s behaviour during its delivery”, “does not assess a court decision but assesses whether the judge took all the necessary actions for the correct application of the rule of law”, “is not authorized to re-evaluate a court decision”.

Key words: disciplinary liability of judges, grounds for disciplinary liability, assessment of court decisions.

Вступ. Серед суддівської спільноти висловлюються твердження, що Вища рада правосуддя не має права вдаватися до оцінки судових рішень. Ці постулати настільки сильно укорінилися у правовій свідомості суддів, що сприймаються як ті, що само собою є зрозумілими і не потребують доведення. Часто вони лягають в основу скарг на рішення дисциплінарного органу про притягнення судді до відповідальності. У скаргах судді зазначають, що Дисциплінарна палата Вищої ради правосуддя вийшла за межі своїх повноважень, надавши оцінку законності судового рішення, правильності висновків суду щодо обставин справи та оцінки доказів (Рішення Вищої ради правосуддя від 05.03.2019 року № 671/0/15-19).

Принципово протилежної позиції мала б дотримуватися Вища рада правосуддя.

Проте в окремих її рішеннях також можна знайти відлуння таких шкідливих наративів. Наприклад, у рішенні Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 30 листопада 2018 року № 3658/1дп/15-18 зазначено, що у процесі дисциплінарного провадження вона не оцінювала змісту судового рішення, ухваленого суддею, а лише надавала оцінку діям судді під час розгляду справи (Рішення Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 30 листопада 2018 року № 3658/1дп/15-18).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження дисциплінарної відповідальності суддів зробили С. Рабінович, І. Жигалкін, Т. Пашук, Н. Антонюк, В. Гришук, Ж. Сімонишина, Л. Палюк, Р. Маселко, В. Плакса, А. Мірошніченко, Р. Бондарчук, А. Бойко, Р. Куйбіда, М. Серета,

М. Хавронюк, С. Халюк, А. Колодій, Т. Малашенкова та інші. Проблематиці дисциплінарної відповідальності були присвячені декілька монографічних досліджень, серед яких Л. Виноградової («Юридична відповідальність суддів загальних судів України», 2004), С. Подкопаєва («Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації», 2005), А. Маляренка («Підстави юридичної відповідальності суддів загальної юрисдикції», 2013), А. Шевченко («Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні», 2014), В. Пашакури («Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правове дослідження», 2017), Р. Бондарчука («Адміністративно-правове регулювання процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності», 2021). Проте багато питань, які стосуються правової регламентації підстав дисциплінарної відповідальності суддів, є недослідженими або дискусійними. Зокрема, це стосується питання про те, чи може Вища рада правосуддя оцінювати судові рішення.

Мета статті – обґрунтувати позицію, що Вища рада правосуддя для виконання своїх повноважень зобов'язана давати оцінку судовим рішенням.

1. Дискусійні питання щодо оцінки судових рішень

У другому реченні абзацу 7 підпункту 7.1. пункту 7 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 зазначено, що дисциплінарне провадження не повинне передбачати жодних оцінок судових рішень, оскільки такі рішення підлягають апеляційному перегляду (Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020).

На думку судді-спікера Господарського суду Харківської області І. Жигалкіна, таке рішення є знаковим, оскільки значно звучує підстави притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Він вважає, що суть великої кількості дисциплінарних скарг зводиться до незгоди із судовим рішенням, тому суддю можна притягнути до відповідальності за порушення норм матеріального і процесуального права лише у тому випадку, якщо такі факти прямо відображені у рішеннях судів вищих інстанцій. У всіх інших випадках, як зазначає І. Жигалкін, Вища рада правосуддя може притягнути суддю до відповідальності виключно за порушення етичних правил та антикорупційного законодавства (Суддя-спікер Господарського суду Харківської області Іван Жигалкін, 2020).

Схожій позиції дотримується суддя Д. (його повних даних у звіті не написано), який давав інтерв'ю експертам Громадської організації «Інститут прикладних гуманітарних досліджень» під час аналізу дисциплінарної практики 2017–2018 років. На думку цього судді, необхідно передбачити, що обов'язковою умовою відкриття дисциплінарного провадження з підстав пункту 1 частини 1 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» має бути скасування судового рішення судом вищої інстанції, оскільки в іншому випадку Вища рада правосуддя

здійснюватиме позапроцесуальну оцінку чинних судових рішень» (Дисциплінарна відповідальність суддів, 2019).

Секретар Третьої Дисциплінарної палати, член Вищої ради правосуддя Л. Швецова стверджує, що Вища рада правосуддя не оцінює судових рішень, а дає оцінку діям судді. Зауважує, що 85% скарг дублюють апеляційні чи касаційні скарги. Наголошує, що ніхто, крім суду вищої інстанції, не наділений повноваженнями встановлювати або оцінювати обставини справи, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, а також перевіряти законність та обґрунтованість судових рішень. Вказує, що дисциплінарна відповідальність суддів не поширюється на зміст їхніх рішень (Секретар Третьої Дисциплінарної палати, 2020).

Аналогічний до висновку Л. Швецової висновок зробили науковці, що аналізували ухвалені в 2019–2020 роках рішення Вищої ради правосуддя і судові рішення за результатами їх оскарження. Незважаючи на їх ґрунтовне дослідження, що виявило багато проблемних питань і продемонструвало різну дисциплінарну практику, у своїх висновках про можливість надання оцінки судовому рішення Вищою радою правосуддя вони обмежилися загальноприйнятими тезами. Двома реченнями зазначили, що інститут дисциплінарної відповідальності не передбачає оцінку прийнятих суддею рішень чи їх перегляд. Перегляд судових рішень та, відповідно, їх оцінка можуть бути здійснені виключно у процесуальному порядку судами вищих інстанцій (Дисциплінарна практика Вищої ради правосуддя і судова практика в дисциплінарних справах стосовно суддів у 2019–2020 роках: 74–75).

На думку респондентів-суддів, що брали участь у проведеному Громадською організацією «Центр демократії та верховенства права» опитуванні, Вища рада правосуддя вдається до оцінки судового рішення. Вони вважають, що така практика є неправильною і Вища рада правосуддя має менше вдаватися до оцінки судових рішень (Дисциплінарна практика Вищої ради правосуддя і судова практика в дисциплінарних справах стосовно суддів в 2019–2020 роках: 17). Очевидно, що іншої позиції від суддівської спільноти очікувати було б наївно. Цілоком природно, що вони відстоюють власні корпоративні інтереси і будуть говорити, що оцінка їхніх рішень дисциплінарним органом є втручанням у правосуддя, нагадуватимуть про гарантії суддівської незалежності.

Дещо непослідовною є позиція щодо оцінки судового рішення члена Вищої ради юстиції А. Бойка. Проте якраз суперечливі погляди цього визнаного в Україні і світі науковця та практика яскраво демонструють глибину порушеного питання. На одних сторінках посібника професор А. Бойко стверджує, що судові рішення не може бути предметом оцінки у процесі дисциплінарного провадження (Бойко, 2021: 15), на інших – висловлює за своєю суттю протилежну думку, що порушення застосування норм права повинні оцінюватися (наприклад,

як істотне порушення норм процесуального права тощо) (Бойко, 2021: 78).

Розглядаючи таку підставу дисциплінарної відповідальності, як «незазначення у судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору», А. Бойко, з одного боку, зазначає, що змістовна оцінка вмотивованості судового рішення не є предметом оцінки дисциплінарного провадження, що дисциплінарний орган не здійснює оцінку вмотивованості судового рішення, а тільки встановлює, чи у судовому рішенні зазначені/не зазначені мотиви прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору. З іншого боку, він стверджує, що критеріями оцінки зазначення/незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору має бути встановлення у дисциплінарному провадженні таких обставин: чи у судовому рішенні містяться відповіді на головні аргументи сторін; чи у судовому рішенні є підтвердження того, що сторони були почуті судом; чи судові рішення є результатом неупередженого вивчення судом зауважень, доводів та доказів, що представлені сторонами; чи у судовому рішенні обґрунтовано дії суду щодо вибору аргументів та прийняття/відхилення доказів сторін (Бойко, 2021: 131–132).

Розуміння того, що слід розуміти під «оцінкою судового рішення», тісно пов'язане з такою підставою для повернення дисциплінарної скарги, як «скарга ґрунтується лише на доводах, що можуть бути перевірені виключно судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законом» (п. 6 ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»). Експерти Громадської організації «Інститут прикладних гуманітарних досліджень» звертають увагу на численні випадки безпідставного повернення дисциплінарних скарг на цій підставі, зокрема: 1) коли скарги містили доводи, які взагалі не можуть бути предметом перегляду судами вищих інстанцій (наприклад, порушення строків проведення підготовчого засідання); 2) коли процедуру дисциплінарного провадження ставили в залежність від процедури оскарження судового рішення (наприклад, зазначалося, що скарги подав апеляційну скаргу, що домагається переоцінки мотивів судового рішення, тому таку оцінку може дати виключно суд вищої інстанції); 3) коли доводи можуть бути перевірені як судом вищої інстанції, так і під час дисциплінарного провадження (наприклад, неповідомлення власника майна про розгляд клопотання про накладення арешту) (Дисциплінарна відповідальність суддів, 2019).

Аналізуючи ухвали про повернення скарг, експерти Громадської організації «Інститут прикладних гуманітарних досліджень» з'ясували, що висновок дисциплінарного органу про неможливість надання оцінки процесуальним діям судді часто є прикладом використання шаблонного формулювання і підміни понять. Хоча експерти прямо не визнають того, що дисциплінарний орган має надавати оцінку судовому рішенню, і заявляють, що він не може оцінювати законність чи обґрунтова-

ність рішення, але обережно пишуть, що він зобов'язаний оцінювати спосіб, у який суддя виконує процесуальні дії та/або повноваження (Дисциплінарна відповідальність суддів, 2019). Вони слушно скеровують українських правників до міжнародних стандартів дисциплінарної відповідальності суддів. Ті передбачають, що позиція судді щодо обґрунтування ухваленого ним судового рішення не може бути приводом для відповідальності, *крім випадків умисного правопорушення*. Цей підхід має застосовуватися лише з урахуванням конкретних обставин. Адже суддя, який, за загальним правилом, має право на помилку, не повинен допускати ситуацій, коли процесуальні порушення стають наслідком того, що він просто проігнорував зміни в законодавстві, або не дослідив усі наявні у справі докази, або не врахував позиції вищих судів. Тобто в цих випадках суддя, як мінімум, проявив неналежне виконання своїх обов'язків, яке утворює склад дисциплінарного проступку (Дисциплінарна відповідальність суддів, 2019).

2. Аналіз міжнародного досвіду та перспективи його врахування в діяльності ВРП

У порушеній у цій статті дискусії важливо звернутися до міжнародних стандартів. У Висновках № 3 (2002) (Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи, 2002), № 11 (2008) (Висновок № 11 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи, 2008) Консультативної ради європейських суддів зазначено, що є неприйнятною можливість притягнення судді до відповідальності за здійснення своїх обов'язків, *крім випадку умисного порушення у разі здійснення судових функцій*. У пункті 66 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи передбачено, що тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для цивільної або дисциплінарної відповідальності, *за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості* (Рекомендація CM/Rec 12 Комітету Міністрів Ради Європи, 2010).

Венеціанська комісія, даючи висновок про право регресу держави до суддів, зазначила, що судові рішення необхідно оскаржувати в межах апеляційного провадження, а не притягати суддів до індивідуальної відповідальності, *крім випадків, коли помилка виникла внаслідок умислу або грубої недбалості з боку судді* (Висновок amicus curiae для Конституційного Суду Молдови про право регресу держави до суддів від 13 червня 2016 року № 847/2016). У Висновку щодо кримінальної відповідальності суддів Венеціанська комісія підкреслила, що судді може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за тлумачення закону, встановлення фактів або оцінку доказів у випадках злочинного наміру і, можливо, грубої недбалості. Констатувала, що скасування рішення суду судом вищої інстанції не обов'язково означає, що суддя не діяв компетентно та професійно. Рішення щодо компетентності та професійності судді

повинно прийматися на основі реальної оцінки конкретної справи (Висновок (amicus curiae brief) щодо кримінальної відповідальності суддів Республіки Молдова). Крім того, Венеціанська комісія визнає, що компетентність судді, надмірно велику кількість рішень якого було скасовано, можна взяти під сумнів. Проте остаточний висновок варто ухвалювати, *засновуючись на фактичній оцінці відповідних рішень судді*, а не просто на підрахунку кількості рішень, які було скасовано. Допускає можливість притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності тільки за запеклий опір і відхід від усталеної та чіткої судової практики, що призводить до неодноразового скасування рішень у таких справах (CDL-AD(2015)042, Висновок щодо законів про дисциплінарну відповідальність та оцінювання суддів Колишньої Югославської Республіки Македонія).

Як бачимо, міжнародні стандарти зовсім не заперечують можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за прийняття незаконного і необґрунтованого рішення. Мало того, вони не лише не забороняють національним дисциплінарним органам надавати оцінку судовим рішенням, а і прямо пишуть про необхідність таких оцінок.

Останнім відомим нам науковим дослідженням, у якому зазначається, що Вища рада правосуддя надає оцінку судовим рішенням, є Аналіз національного законодавства України з питань дисциплінарного провадження щодо суддів з метою їх оптимізації та спрощення відповідно до стандартів Ради Європи та найкращих практик держав-членів Ради Європи, що був опублікований у серпні 2022 року в межах проєкту Ради Європи «Підтримка судової влади України у забезпеченні кращого доступу до правосуддя». Експерти, які були залучені до цього аналізу, зазначили, що окремі дисциплінарні суддівські проступки, передбачені статтею 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», стосуються змісту судових рішень (Аналіз національного законодавства України з питань дисциплінарного провадження щодо суддів, 2022). Висновок напрашується сам собою: якщо підстава стосується змісту судового рішення, не давати оцінку такому рішення Вища рада правосуддя не може.

У країнах Європейського Союзу підстави дисциплінарної відповідальності судді врегульовані по-різному. Наприклад, у Молдові вони регламентовані дуже детально, у Литві, Швеції, Нідерландах, Німеччині – з використанням загальних формулювань. У Німеччині, Англії та Вельсі суддю не можна притягнути до дисциплінарної відповідальності за порушення, пов'язані із вирішенням справи по суті, тоді як у Швеції, Литві, Нідерландах, Молдові суддю можна притягнути до відповідальності за грубу недбалість або систематичні порушення під час виконання обов'язків судді, зокрема, пов'язаних з розглядом справи та винесенням судового рішення (Аналітичний звіт, 2023). В Естонії та Словенії передбачена така підстава дисциплінарної відповідальності, як недотримання процесуального законодавства. У Польщі –

недотримання вимог чинного законодавства. У Мальті – виявлення недбалості, нездатності виконувати професійні обов'язки (Міжнародні стандарти у сфері етики та поведінки суддів, 2010: 75–109; Квасневська, 2009: 90–98; Паришкура, 2017: 19–20). В Іспанії судді зобов'язані застосовувати Конституцію, тлумачити кожну норму відповідно до Конституції та дотримуватися ухвал Конституційного Суду. Навмисне невиконання цього зобов'язання становить дисциплінарне правопорушення (Огляд рішень дисциплінарних органів Генеральної ради судової влади Іспанії, 2023). За законодавством Молдови багато проступків пов'язані з прийняттям суддею рішень у справі, як процесуальних, так і по суті. Наприклад, суддя несе дисциплінарну відповідальність за ухвалення судового рішення, в якому навмисно або через грубу недбалість були порушені основні права і свободи фізичних або юридичних осіб, гарантовані Конвенцією Республіки Молдова та міжнародними договорами про основні права людини, стороною яких є Республіка Молдова (Аналітичний звіт, 2023). У Нідерландах така відповідальність передбачена, якщо дії або бездіяльність судді завдають значної шкоди належному відправленню правосуддя чи довірі до правосуддя (Аналітичний звіт, 2023).

У Сполучених Штатах Америки дисциплінарний орган також оцінює судові рішення. Наприклад, суддя Дж. Вільям Басс-старший пообіцяв залагодити справу, якщо брат перенесе її розгляд до його суду, що в подальшому і зробив; не маючи жодних повноважень, ухвалював незаконні рішення про стягнення «адміністративних витрат» з обвинувачених у кримінальних справах, що заручувалися на рахунки округу, намагаючись максимально збільшити кількість отримуваних доходів, на які округ не мав права; водночас присуджував штрафи без надбавок відповідно до законодавства штату, що позбавило штат Джорджія можливості отримати відповідні доходи. Суддя Браянт Кохран залишав працівникам суду підписані бланки постанов про арешт і обшук, щоб вони могли видавати їх працівникам правоохоронних органів за його відсутності. Суддя Олівер Гарріс Досс часто датував накази заднім числом. Суддя Кеннет Е. Фаулер незаконно дозволяв підсудним сплачувати «грошову компенсацію» замість виконання присуджених їм суспільно корисних робіт на банківський рахунок, який приховав від округу; незаконно ухвалював рішення у справах, які виходили за межі його повноважень. Суддя Аманда Ф. Вільямс наказувала утримувати підсудних у справах про наркотики протягом невизначеного строку в умовах ізоляції та без права висловлення та консультування із їхнім адвокатом; ув'язнила підсудного у справі про наркотики за те, що ця особа скористалася своїм правом на оскарження результатів випадкової перевірки на наркотики; допомогла племінникові свого друга та успішному місцевому адвокату уникнути обвинувачень у жорстокому поводженні з дітьми. Коли чоловіка заарештували за жорстоке побиття у стані алкогольного

сп'яніння двох синів-підлітків і проти нього було висунуто обвинувачення за вісьмома пунктами (два з яких були тяжкими злочинами), справу було передано на розгляд судді Вільямс. На відкритому судовому засіданні суддя неналежним чином відкинула обвинувачення у скоєнні тяжких злочинів та дозволила цьому чоловікові отримати статус учасника програми розгляду справ про наркотики (обвинувачувані у скоєнні злочинів, пов'язаних із насильством, не мають на це права). Як вона пояснила співробітникам суду, їй було відомо про неправомірність таких дій, але дядько підсудного попросив допомоги племіннику (Матеріали семінару «Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні», 2017).

Вищезазначені приклади із законодавства країн Європейського Союзу та дисциплінарної практики штату Джорджія (США) свідчать, що країни, з яких ми беремо приклад, як і Україна, притягують суддів до дисциплінарної відповідальності за порушення, пов'язані зі здійсненням правосуддя. Вони також, як і наша держава, передбачають у своєму внутрішньому законодавстві підстави дисциплінарної відповідальності суддів, які викликають необхідність оцінювати судові рішення.

Щодо національної дисциплінарної практики варто зазначити, що Вища рада правосуддя насправді дає оцінку судовим рішенням, хоча і використовує штучно створені словесні формулювання, що Вища рада правосуддя «не оцінює судові рішення, а оцінює спосіб, у який діяв суддя», «не оцінює судові рішення, а оцінює поведінку судді під час його винесення», «не оцінює судові рішення, а оцінює, чи вчинив суддя всі необхідні дії для правильного застосування норми права», «не уповноважена здійснювати переоцінку судового рішення», «суддя не вчинив всіх необхідних дій для правильного застосування норми». Такі формулювання, на наше переконання, не прикрашають дисциплінарну практику, а створюють хибне враження, що міжнародні стандарти суддівської відповідальності категорично забороняють оцінювати судові рішення.

Ми виступаємо за те, щоб називати речі своїми іменами, а не займатися підміною понять. Рішення Вищої ради правосуддя містять оцінку судових рішень. І така оцінка дається не лише процесуальним порушенням, але і порушенням норм матеріального права. Наші попередні дослідження підтверджують, що без оцінки судового рішення неможливо встановити порушення прав і основоположних свобод людини, грубого порушення закону, незаконної відмови в доступі до правосуддя, істотного порушення норм процесуального права чи невмотивованості судового рішення (Стратонов, Рибалко, 2023: 59–65; Стратонов, Рибалко, 2023: 142–149; Стратонов, Рибалко, 2023: 16–22). Наприклад, Велика палата Верховного Суду у постанові від 30 серпня 2018 року в провадженні № 11-3сап18 погодилася із висновками Вищої ради правосуддя, що суддя незаконно визнав винними учасників Євромайдану у вчиненні адміністративних правопорушень за відсутності безспірних доказів, які б під-

тверджували їхню вину, що призвело до невмотивованого застосування адміністративних стягнень; не дотримався вимог щодо всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин справи та вирішення їх у точній відповідності до закону (Постанова Великої палати Верховного Суду від 30 серпня 2018 року у провадженні № 11-3сап18). Іншим прикладом оцінки судових рішень є рішення Третьої дисциплінарної палати від 4 листопада 2020 року № 3013/Здп/15-20, яким встановлено, що слідчий суддя вийшов за межі своїх повноважень, зобов'язавши прокурора прийняти постанову про закриття кримінального провадження (Рішення Третьої дисциплінарної палати від 4 листопада 2020 року № 3013/Здп/15-20). Без оцінки судового рішення також неможливо визначити, що справа повинна була розглядатися за правилами виключної підсудності (оскільки спір виник з приводу нерухомого майна), але суддя відкрив провадження і розглянув її за місцем проживання відповідача (Постанова Великої палати Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 11-89сап20). Формального ставлення до справи та ухвалення невмотивованого заочного рішення про позбавлення батьківських прав також не встановиш без оцінки судового рішення (Рішення Вищої ради правосуддя від 16 лютого 2021 року № 363/0/15-21). Як і не встановиш необґрунтоване вжиття заходів забезпечення позову шляхом безпідставного зупинення дії рішень міської ради та розпорядження міського голови, що були направлені на реорганізацію державної лікарні та проведення конкурсу на заміщення вакантної посади головного лікаря (Рішення ВРП від 10 січня 2019 року № 63/0/15-19). Без оцінки судового рішення не доведеш, що суддя необґрунтовано відійшов від наявної судової практики, заборонивши відповідачам здійснювати свої повноваження щодо проведення та/або продовження кваліфікаційного оцінювання суддів (Рішення Першої дисциплінарної палати від 13 вересня 2019 року № 2437/1дп/15-19). Не проаналізувавши рішення та не надаючи йому оцінки, не встановиш, що суддя належно не визначив кола спадкоємців і задовольнив позов про встановлення факту прийняття спадщини (це призвело до позбавлення спадкоємця спадкового майна), незважаючи на те, що позивач вибрав неналежний спосіб захисту прав (Рішення Першої дисциплінарної палати від 19 червня 2020 року № 1892/1дп/15-20).

Як на яскравий приклад оцінки судових рішень окремо слід звернути увагу на рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 14 листопада 2018 року № 3468/Здп/15-18, яким суддю притягнуто до дисциплінарної відповідальності за те, що він жодним чином не зазначив, з яких підстав не взяв до уваги твердження сторони про підробку договору. Оскільки вказані доводи є істотними, їх відхилення було вирішальним в ухваленні судового рішення. Вища рада правосуддя констатувала, що відсутність відповідної мотивації свідчить про недбале ставлення судді до виконання своїх обов'язків, незважаючи на те, що саме рішення

залишено у силі апеляційним судом (Рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 14 листопада 2018 року № 3468/Здп/15-18).

Висновки. Консультативна рада європейських суддів зазначає, що не варто на європейському рівні намагатися точно визначити природу всіх видів порушень, які можуть призводити до дисциплінарного провадження та застосування санкцій щодо суддів (Documents of the Consultative Council of European Judges, 2020). Така конкретизація підстав притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності повинна бути здійснена на національному рівні кожкою із держав самостійно (Сімонишина, Рибалко, 2023: 13). І це правильно. Немає нічого дивного в тому, що в Україні до дисциплінарної відповідальності щороку притягують у десятки разів більшу кількість суддів, ніж у Англії та Вельсі (Мірошніченко, 2020). Експерти Проєкту ЄС «Право-Justice» позитивно оцінюють існування підстав дисциплінарної відповідальності в Англії і Вельсі, які відображають сучасні реалії розвитку її суспільства. Як приклад наводять таку підставу, як неналежне використання соціальних мереж. Зокрема, для розміщення образливого контенту, який може завдати шкоди довірі суспільства до неупередженості суддів (наприклад, коментарі щодо державної політики) (Аналітичний звіт. Європейські стандарти дисциплінарного провадження щодо суддів, 2023). Нам же потрібно визнати, що нині ми живемо у різній реальності. Поки у нашій судовій системі все ще не є настільки добре, нам нічого не залишалось, як говорити тільки про етику поведінки судді. Припускаємо, що, наприклад, у Великій Британії, яка за індексом сприйняття корупції випереджає Україну більше як на 100 пунктів, рідше трапляються випадки «порішати справу одразу на декілька інстанцій», менше діє «телефонне право», рідше беруться до уваги «державницькі інтереси», ще рідше суддя бере участь у рейдерському захопленні майна чи бізнесу.

Вважаємо, що на сучасному етапі становлення нашої держави Вища рада правосуддя зобов'язана давати оцінку судовим рішенням. Чинні в Україні підстави дисциплінарної відповідальності суддів повинні і надалі передбачати можливість покарання суддів за зміст судових рішень, якщо був наявний умисел або груба недбалість. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності суддів не забороняють дисциплінарному органу притягувати суддів до відповідальності за винесення необґрунтованих і незаконних рішень, якщо були умисні порушення.

Аналіз законодавства країн Європейського Союзу та дисциплінарної практики штату Джорджія (США) свідчить, що країни-партнери, як і Україна, передбачають у своєму внутрішньому законодавстві підстави дисциплінарної відповідальності суддів, які зумовлюють необхідність оцінювати судові рішення.

На нашу думку, ухвалення Вищою радою правосуддя рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку під час

розгляду судової справи має стати підставою для перегляду справи за нововиявленими обставинами. Вища рада правосуддя має виступити ще одним із важелів стримування та противаг між суспільством, судовою владою та іншими гілками влади.

Рекомендуємо Вищій раді правосуддя не використовувати у своїх процесуальних документах суперечливі твердження про те, що Вища рада правосуддя «не оцінює судові рішення, а оцінює спосіб, у який діяв суддя», «не оцінює судові рішення, а оцінює поведінку судді під час його винесення», «не оцінює судові рішення, а оцінює, чи вчинив суддя всі необхідні дії для правильного застосування норми права», «не уповноважена здійснювати переоцінку судового рішення».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення Вищої ради правосуддя від 05.03.2019 року № 671/0/15-19 «Про залишення без змін рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 14 листопада 2018 року № 3468/Здп/15-18 про притягнення судді Шевченківського районного суду міста Львова Ковальчука О.І. до дисциплінарної відповідальності». URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/8044> (дата звернення: 23.10.2023).
2. Рішення Першої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 30 листопада 2018 року № 3658/1дп/15-18. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/155> (дата звернення: 23.10.2023).
3. Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2020 року № 4-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: (дата звернення: 23.10.2023).
4. Суддя-спікер Господарського суду Харківської області Іван Жигалкін. Притягнення судді до дисциплінарної відповідальності: які передбачені підстави. 2020. URL: <https://hr.arbitr.gov.ua/sud5023/pres-centr/interview/909444> (дата звернення: 23.10.2023).
5. Дисциплінарна відповідальність суддів: практика Вищої ради правосуддя 2017–2018 років і проблемні питання. Аналітичний звіт. Програма USAID реформування сектору юстиції «Нове правосуддя». Громадська організація «Інститут прикладних гуманітарних досліджень» / Я. Белих, В. Кохан, О. Сердюк, М. Буроменський, Л. Москвич, І. Підкуркова. Харків, 2019.
6. Секретар Третьої Дисциплінарної палати, Член Вищої ради правосуддя Л. Швецова: «ВПР не оцінює судових рішень, а дає оцінку діям судді». *Закон і Бізнес*. 2020. № 11–12. URL: <https://zib.com.ua/ua/141962.html> (дата звернення: 23.10.2023).
7. Дисциплінарна практика Вищої ради правосуддя і судова практика в дисциплінарних справах стосовно суддів у 2019–2020 роках. Аналітичний звіт з рекомендаціями за результатами моніторингу. Громадська організація «Центр демократії та верховенства права». Публікація здійснена за підтримки USAID в рамках програми «Нове правосуддя». С. 17, 74–75.
8. Бойко А.М. Дисциплінарна відповідальність суддів: стандарти, підстави і процедури : практичний посібник. Київ : [б. в.], 2021. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/77de2d5c-6105-4db5-be58-892330db0065/content> (дата звернення: 23.10.2023).
9. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. URL: https://court.gov.ua/user-files/visn_3_2002.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

10. Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. URL: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf (дата звернення: 20.10.2023).
11. Рекомендація CM/Res (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text (дата звернення: 23.10.2023).
12. Висновок amicus curiae для Конституційного Суду Молдови про право регресу держави до суддів від 13 червня 2016 року № 847/2016. URL: <https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf> (дата звернення: 23.10.2023).
13. Висновок (amicus curiae brief) щодо кримінальної відповідальності суддів Республіки Молдова. URL: <https://www.viaduk.net> (дата звернення: 23.10.2023).
14. CDL-AD(2015)042, Висновок щодо законів про дисциплінарну відповідальність та оцінювання суддів Кошичної Югославської Республіки Македонія. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD\(2015\)042-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD(2015)042-e) (дата звернення: 18.10.2023).
15. Аналіз національного законодавства України з питань дисциплінарного провадження щодо суддів з метою їх оптимізації та спрощення відповідно до стандартів Ради Європи та найкращих практик держав-членів Ради Європи. Серпень 2022 року. Проект Ради Європи «Підтримка судової влади України у забезпеченні кращого доступу до правосуддя». URL: <https://rm.coe.int/analysis-of-legislation-on-disciplinary-proceedings-ukr/1680a99fbc> (дата звернення: 23.10.2023).
16. Аналітичний звіт. Європейські стандарти дисциплінарного провадження щодо судді. Жовтень 2023. Проект ЄС «Право-Justice», що фінансується за рахунок ЄС. URL: https://drive.google.com/file/d/1dpO4_5FTfneyhrNrTFzy-wNbSv1a-7rcw/view (дата звернення: 20.10.2023).
17. Міжнародні стандарти у сфері етики та поведінки суддів. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 75–109.
18. Квасневська Н.Д. Законодавство країн Європи про кримінальну відповідальність суддів за неправосудність. *Судова Апеляція*. 2009. № 2 (15). С. 90–98. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13986/11-Kvasnevsk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 23.10.2023).
19. Паришкура В.В. Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2017. С.19–20.
20. Огляд рішень дисциплінарних органів Генеральної ради судової влади Іспанії. Юридично-правовий аналіз був підготовлений відділом програм співробітництва Ради Європи у рамках проекту «Забезпечення ефективної реалізації права на справедливий судовий розгляд (стаття 6 ЄКПЛ) в Україні», який фінансується Цільовим фондом з прав людини. Червень 2023 року.
21. Аналітичний звіт. Європейські стандарти дисциплінарного провадження щодо судді. Жовтень 2023. Проект ЄС «Право-Justice», що фінансується за рахунок ЄС. URL: https://drive.google.com/file/d/1dpO4_5FTfneyhrNrTFzy-wNbSv1a-7rcw/view (дата звернення: 20.10.2023).
22. Матеріали семінару «Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні», організованого Вищою радою правосуддя за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» 25 травня 2017 року у місті Києві. Програма USAID реформування сектору юстиції «Нове правосуддя».
23. Стратонов В.М., Рибалко В.О. Дисциплінарна відповідальність суддів за пунктом 2 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2023. № 4. С. 59–65. URL: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/issue/view/11/55> (дата звернення: 23.10.2023).
24. Стратонов В.М., Рибалко В.О. Дисциплінарна відповідальність суддів за пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 142–149. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/?page_id=2946 (дата звернення: 18.10.2023).
25. Стратонов В.М., Рибалко В.О. Дисциплінарна відповідальність суддів за порушення засад рівності та змагальності. *Юридична психологія*. 2023. № 1 (32). С. 16–22. URL: <https://psychped.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/issue/view/82> (дата звернення: 23.10.2023).
26. Постанова Великої палати Верховного Суду від 30 серпня 2018 року у провадженні № 11-3cap18. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_vp_vs_vid_30_08_2018_roku_u_spravi_800_475_17_1/ (дата звернення: 18.10.2023).
27. Рішення Третньої дисциплінарної палати від 4 листопада 2020 року № 3013/3дп/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/1388> (дата звернення: 23.10.2023).
28. Постанова Великої палати Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 11-89cap20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666785> (дата звернення: 18.10.2023).
29. Рішення Вищої ради правосуддя від 16 лютого 2021 року № 363/0/15-21. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/4325> (дата звернення: 23.10.2023).
30. Рішення ВПІ від 10 січня 2019 року № 63/0/15-19. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/8676> (дата звернення: 23.10.2023).
31. Рішення Першої дисциплінарної палати від 13 вересня 2019 року № 2437/1дп/15-19. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/7649> (дата звернення: 23.10.2023).
32. Рішення Першої дисциплінарної палати від 19 червня 2020 року № 1892/1дп/15-20. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/6549> (дата звернення: 20.10.2023).
33. Рішення Третньої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 14 листопада 2018 року № 3468/3дп/15-18. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/295> (дата звернення: 23.10.2023).
34. Аналітичний звіт. Європейські стандарти дисциплінарного провадження щодо судді. Жовтень 2023. Проект ЄС «Право-Justice», що фінансується за рахунок ЄС. URL: https://drive.google.com/file/d/1dpO4_5FTfneyhrNrTFzy-wNbSv1a-7rcw/view (дата звернення: 20.10.2023).
35. Documents of the Consultative Council of European Judges = Документи Консультативної ради європейських суддів / упоряд. А.О. Кавакін. 3-тє вид., допов. Київ : Видавничий Дім «Патіо Дециденді», 2020. URL: <https://rm.coe.int/3-edition-docs-ccej-final/1680a06e89> (дата звернення: 18.10.2023).
36. Сімонишина Ж.В., Рибалко В.О. Підстави дисциплінарної відповідальності суддів : практичний посібник для дисциплінарних інспекторів. Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2023. С. 13. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6051> (дата звернення: 23.10.2023).
37. Мірошніченко А.М. Суддівський розсуд, судово помилка та суддівське свавілля (через призму юридичної відповідальності суддів) : науково-практичний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 120 с. URL: https://yurincom.com/wp-content/uploads/2020/05/Zmist_-Miroshn.pdf (дата звернення: 18.10.2023).

REFERENCES:

- Rishennya Vishoyi radi pravosuddya vid 05.03.2019 roku № 671/0/15-19 «Pro zalishennya bez zmin rishennya Tretoyi Disciplinarnoyi palati Vishoyi radi pravosuddya vid 14 listopada 2018 roku № 3468/3dp/15-18 pro prityagnennya suddi Shevchenkivskogo rajonnogo sudu mista Lvova Kovalchuka O.I. do disciplinarnoyi vidpovidalnosti». Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/8044>.
- Rishennya Pershoi Disciplinarnoyi palati Vishoyi radi pravosuddya vid 30 listopada 2018 roku № 3658/1dp/15-18. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/155>.
- Rishennya Konstitucijnogo Sudu Ukrayini vid 11 bereznya 2020 roku № 4-r/2020 u spravi za konstitucijnim podannam Verhovnogo Sudu shodo vidpovidnosti Konstituciyi Ukrayini (konstitucijnosti) okremih polozhen zakoniv Ukrayini «Pro sudoustrij i status suddiv» vid 2 chervnya 2016 roku № 1402-VIII, «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayini “Pro sudoustrij i status suddiv” ta deyakih zakoniv Ukrayini shodo diyalnosti organiv suddivskogo vryaduvannya» vid 16 zhovtnya 2019 roku № 193-IX, «Pro Vishu radu pravosuddya» vid 21 grudnya 2016 roku № 1798-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#Text>.
- Suddya-spiker Gospodarskogo sudu Harkivskoyi oblasti Ivan Zhigalkin. Prityagnennya suddi do disciplinarnoyi vidpovidalnosti: yaki peredbacheni pidstavi. 2020. Retrieved from: <https://hr.arbitr.gov.ua/sud5023/pres-centr/interview/909444>.
- Disciplinarna vidpovidalnist suddiv: praktika Vishoyi radi pravosuddya 2017–2018 rokov i problemni pitannya. Analitichnij

zvit. Programa USAID reformuvannya sektoru yustyciyi «Nove pravosuddy». Gromadska organizaciya «Institut prikladnih humanitarnih doslidzhen»: Ya. Byelih, V. Kohan, O. Serdyuk, M. Buromenskij, L. Moskvich, I. Pidkurkova. Harkiv, 2019.

6. Sekretar Tretoyi Disciplinarnoyi palati, Chlen Vishoyi radi pravosuddy L. Shvecova: «VRP ne ocinyuye sudovih rishen, a daye ocinku diyam suddi». Zakon i Biznes. 2020. № 11–12. Retrieved from: <https://zib.com.ua/ua/141962.html>.

7. Disciplinarna praktika Vishoyi radi pravosuddy i sudova praktika v disciplinarnih spravah stovovno suddiv v 2019–2020 rokah. Analitichnij zvit z rekomendacijami za rezultatami monitoringu. Gromadska organizaciya «Centr demokratiyi ta verhovenstva prav». Publikaciya zdijnsena za pidtrimki USAID v ramkah programi «Nove pravosuddy». S. 17, 74–75.

8. Bojko, A.M. (2021). Disciplinarna vidpovidalnist suddiv: standarti, pidstavi i proceduri: praktichnij posibnik. Kyiv: [b. v.]. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/77de2d5c-6105-4db5-be58-892330db0065/content>.

9. Visnovok № 3 (2002) Konsultativnoyi radi yevropejskih suddiv do uvagi Komitetu Ministriv Radi Yevropi shodo principiv ta pravil, yaki reguluyut profesijnu povedinku suddiv, zokrema, pitannya etiki, nesumisnoyi povedinki ta bezstoronnosti. Retrieved from: https://court.gov.ua/userfiles/visn_3_2002.pdf.

10. Visnovok № 11 (2008) Konsultativnoyi radi yevropejskih suddiv do uvagi Komitetu Ministriv Radi Yevropi shodo yakosti sudovih rishen. Retrieved from: https://court.gov.ua/userfiles/visn_11_2008.pdf.

11. Rekomendaciya CM/Rec (2010) 12 Komitetu Ministriv Radi Yevropi derzhavam-chlenam shodo suddiv: nezalezhnist, efektyvnist ta obov'yazki. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

12. Visnovok amicus curiae dlya Konstitucijnogo Sudu Moldovi pro pravo regresu derzhavi do suddiv vid 13 chervnya 2016 roku № 847/2016. Retrieved from: <https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf>.

13. Visnovok (amicus curiae brief) shodo kriminalnoyi vidpovidalnosti suddiv Respubliki Moldova. Retrieved from: <https://www.viaduk.net>.

14. CDL-AD(2015)042, Visnovok shodo zakoniv pro disciplinarnu vidpovidalnist ta ocinyuvannya suddiv Kolishnoyi Jugoslavskoyi Respubliki Makedoniyi. Retrieved from: <https://www.venice.coe.int/webforms/documents>.

15. Analiz nacionalnogo zakonodavstva Ukraini z pitan disciplinarnogo provadzheniya shodo suddiv z metoyu yih optymizaciyi ta sproshennya vidpovidno do standartiv Radi Yevropi ta najkrashih praktik derzhav-chleniv Radi Yevropi. Serpen 2022 roku. Proyeht Radi Yevropi «Pidtrimka sudovoyi vladi Ukraini u zabezpechenni krashogo dostupu do pravosuddy». Retrieved from: <https://rm.coe.int/analysis-of-legislation-on-disciplinary-proceedings-ukr/1680a99fbc>.

16. Analitichnij zvit. Yevropejski standarti disciplinarnogo provadzheniya shodo suddi. Zhovten 2023. Proyeht YeS «Pravo-Justice», sho finansuyetsya za rahunok YeS. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1dpO4_5FTfneyhrNrTFzywNbSv1a-7rcw/view.

17. Mizhnarodni standarti u sferi etiki ta povedinki suddiv. Yuridichnij zhurnal. 2010. № 10. S. 75–109.

18. Kvasnevskaya, N.D. (2009). Zakonodavstvo krayin Yevropi pro kriminalnu vidpovidalnist suddiv za nepravosudnist. Sudova Apelyaciya. № 2 (15). S. 90–98. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13986/11-Kvasnevskaya.pdf?sequence=1>.

19. Parishkura, V.V. (2017). Yuridichna vidpovidalnist suddiv v Ukraini ta krayinah Yevropejskogo soyuzu: porivnyalno-pravovij analiz: dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.10. Harkiv. S. 19–20.

20. Oglyad rishen disciplinarnih organiv Generalnoyi radi sudovoyi vladi Ispaniyi. Yuridichno-pravovij analiz buv pidgot-

ovlenij viddilom program spivrobitnictva Radi Yevropi u ramkah proyehtu «Zabezpechennya efektyvnosti realizaciyi prava na spravvedlivij sudovij rozglyad (stattiya 6 YeKPL) v Ukraini», yakij finansuyetsya Cilovim fondom z prav lyudini. Cherven 2023 roku.

21. Analitichnij zvit. Yevropejski standarti disciplinarnogo provadzheniya shodo suddi. Zhovten 2023. Proyeht YeS «Pravo-Justice», sho finansuyetsya za rahunok YeS.

22. Materiali seminaru «Disciplinarna vidpovidalnist suddiv v Ukraini», organizovanogo Vishoyu radoyu pravosuddy za pidtrimki Programi USAID «Nove pravosuddy» 25 travnya 2017 roku u misti Kiyevi. Programa USAID reformuvannya sektoru yustyciyi «Nove pravosuddy».

23. Stratonov, V.M., Ribalko, V.O. (2023). Disciplinarna vidpovidalnist suddiv za punktom 2 statti 106 Zakonu Ukraini «Pro sudoustrij i status suddiv». Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya Yuridichni nauki. № 4. S. 59–65. Retrieved from: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/issue/view/11/55>.

24. Stratonov, V.M., Ribalko, V.O. (2023). Disciplinarna vidpovidalnist suddiv za punktom 3 statti 106 Zakonu Ukraini «Pro sudoustrij i status suddiv». Naukovij visnik Dnipropetrovskogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav. № 3. S. 142–149. Retrieved from: https://visnik.dduvs.in.ua/?page_id=2946.

25. Stratonov, V.M., Ribalko, V.O. (2023). Disciplinarna vidpovidalnist suddiv za porushennya zasad rivnosti ta zmagalnosti. Yuridichna psihologiya. № 1 (32). S. 16–22. URL: <https://psychped.naiau.kiev.ua/index.php/psychped/issue/view/82>.

26. Postanova Velikoyi palati Verhovnogo Sudu vid 30 serpnia 2018 roku u provadzheni № 11-3sap18. Retrieved from: https://protocol.ua/ua/postanova_yp_vs_vid_30_08_2018_roku_u_spravi.

27. Rishennya Tretoyi disciplinarnoyi palati vid 4 listopada 2020 roku № 3013/3dp/15-20. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/1388>.

28. Postanova Velikoyi palaty Verhovnogo Sudu vid 28 sichnya 2021 roku u spravi № 11-89sap20. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94666785>.

29. Rishennya Vishoyi radi pravosuddy vid 16 lyutogo 2021 roku № 363/0/15-21. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/4325>.

30. Rishennya VRP vid 10 sichnya 2019 roku № 63/0/15-19. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/8676>.

31. Rishennya Pershoi disciplinarnoyi palati vid 13 veresnya 2019 roku № 2437/1dp/15-19. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/7649>.

32. Rishennya Pershoi disciplinarnoyi palati vid 19 chervnya 2020 roku № 1892/1dp/15-20. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/6549>.

33. Rishennya Tretoyi Disciplinarnoyi palati Vishoyi radi pravosuddy vid 14 listopada 2018 roku № 3468/3dp/15-18. Retrieved from: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/295>.

34. Analitichnij zvit. Yevropejski standarti disciplinarnogo provadzheniya shodo suddi. Zhovten 2023. Proyeht YeS «Pravo-Justice», sho finansuyetsya za rahunok YeS.

35. Documents of the Consultative Council of European Judges = Dokumenti Konsultativnoyi radi yevropejskih suddiv / uporyad. A.O. Kavakin. 3-tye vid., dopov. Kyiv: Vidavnychij Dim «Ratio Decidendi», 2020. Retrieved from: <https://rm.coe.int/3-edition-docs-ccej-final/1680a06e89>.

36. Simonishina, Zh.V., Ribalko, V.O. (2023). Pidstavi disciplinarnoyi vidpovidalnosti suddiv: praktichnij posibnik dlya disciplinarnih inspektoriv. Lviv: Vidavec Viktoriya Kundelska. S. 13.

37. Miroshnichenko, A.M. (2020). Suddivskij rozsud, sudova pomilka ta suddivske svavillya (cherez prizmu yuridichnoyi vidpovidalnosti suddiv): naukovopraktichnij posibnik. Kyiv: Yurinkom Inter. 120 s. Retrieved from: https://yurinkom.com/wp-content/uploads/2020/05/Zmist_-Miroshn.pdf.

*Стаття надійшла до редакції 30.10.2023
The article was received 30 October 2023*